

GAZETA LITERARĂ

pag. 4-5:
D. R. POPESCU
Mădălina

pag. 6:
TEODOR BALȘ
Poezia
și muzica ușoară

Anul X nr. 45 (503) 7 noiembrie 1963

ORGAN SAPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA POPULARĂ ROMÂNĂ

8 pagini 50 bani

REVOLUȚIA și literatura

Eveniment crucial din istoria umanității, Revoluția din Octombrie a transpus în viață, pentru întâia oară, visul de aur al omenirii, înlăturarea orînduirii bazate pe asuprirea omului de către om, instaurarea unei societăți fără clase antagonice, eliberată de exploatare. Crearea primului stat al muncitorilor și țărănilor a deschis o nouă eră, era marelui avânt al revoluțiilor proletare, era ridicării spre demnitate a popoarelor subjugate, era victoriei ideilor socialismului și comunismului în întreaga lume.

Pășind pe calea revoluției și a construcției socialiste oamenii muncii din țara noastră, conduși de Partidul Muncitoresc Român, au lichidat înapoierea de veacuri, moștenire nefastă a trecutului și au făcut temelie trainică ale unei orînduirii noi, care se dezvoltă armonios, în cadrul marii familii a popoarelor socialiste.

Revoluția din Octombrie a avut consecințe fundamentale nu numai în structura materială a societății, în existența istorică și cotidiană a oamenilor, dar și în modul lor de gândire, în viața intimă a fiecărui individ luat în parte și în instrumentul cel mai fin de reflecție a acestei vieți, literatura.

Pentru scriitor, odată cu Revoluția, sub impulsul ideilor și comandamentelor Revoluției, lumea a încetat să mai fie un spectacol la care el să asiste pasiv, ca un observator mai mult sau mai puțin lucid, mai mult sau mai puțin rece.

Scriitorul a urcat pe scenă odată cu poporul, cu „clasa în atac”, proletariatul, factorul activ al istoriei, a exprimat idealurile și noua concepție despre viață și artă ale lumii muncitoare, devenind el însuși, prin opera sa, un factor activ al istoriei. Adevărul la Revoluție a înarmat pe scriitorul realist-socialist cu cea mai profundă și consecvent științifică înțelegere a istoriei, înțelegere care l-a eliberat de viziunea haotică a scriitorului burghez, de bibliile și bibliele sterile, de postura ridicolă a grațiozității și expectativității sau de cea dureroasă a inadaptabilității, clarificându-i cu precizie locul și rolul în societate.

Pereții de plumb ai izolării individului măcinat de probleme sterile, înafara evenimentelor vieții sociale, au fost dărâmați de vântul înnoitor și paginile cărților au fost inundate și vitalizate de tumultul mulțimilor. Nu era prima dată cînd în literatură apăreau romane-fluvii, ample fresce sociale, unele magistral scrise, în care, polifonic, corul multilor domina și determina construcția și substanța epică, relațiile între tipuri puternic contrastate, dar era prima dată cînd literatura impunea prezența în prim plan a poporului conștient de forța și de menirea sa, cînd destinele izolate ale eroilor erau confruntate cu interesele și năzuințele colectivității din care ei făceau parte și pe care, într-un fel sau altul o reprezentau. Și tot pentru prima oară se imprima un sens istoric triumfal, optimist luptei celor obidiți de veacuri, conștiința acum de menirea lor, de energia lor invincibilă. Aceasta nu în dauna dramatismului confruntărilor. Viziunea marșului victorios al maselor populare nu exclude zburcetul. Nu înseamnă că prin optimismul final al luptei, prin previziunea științifică a desfășurării istoriei, literatura ar fi văduvită de dramatism, de situații încordate, de încercări dificile. Viața e luptă, dialectica marxist-leninistă l-a înzestrat pe scriitorul de astăzi cu cel mai sigur instrument pentru a detecta în laturile ei cele mai contradictorii și mai pasionante această luptă și-n asta constă poate cea mai importantă cucerire a literaturii angajate, partinice, pusă în slujba ideilor revoluției.

„Desperarea este proprie acelor care nu înțeleg cauzele răului, care nu văd nici o ieșire, care nu sînt capabili să lupte”, scria Lenin și tîna din marile cuceriri ale literaturii realist-socialiste este tocmai conturarea pregnantă și de o mare forță artistică a tipului nou literar, activistul de partid, comunist, factorul activ al istoriei, omul care nu numai că înțelege istoria și legile societății dar, lucid și inspirat, aplicînd aceste legi în numele celor mai înalte idealuri ale umanității, face istoria.

Scriitorii care au în epoca noastră cea mai puternică influență asupra conștiințelor, sub impulsul fertil al lui Octombrie, militează pentru înalte adevăruri ale luptei comunistilor adevăruri care înflăcărează inima tuturor cititorilor lumii.

Călușii de principii leniniste ale literaturii legitate strîns de idealurile clasei muncitoare, scriitorii noștri inseru realizări de seamă pe drumul fecund al realismului socialist.

Literaturii angoaselor care scormonește prin procedeele sale cele mai chinutoare plăgile înșilor bizari și nevropăși, și bolnavă ea însăși, n-are puterea să descopere factorii patogeni, cauzele sociale care pro-

voacă vidul acestor bintuiți de spaimă și plictis, arta realist-socialistă îl opune verdictul optimist al istoriei, analiza profundă și concretă a fenomenului social în toată amploarea și complexitatea lui, îl opune zugrăvirea omului în procesul cel mai definitiv al personalității umane, munca. În locul lincezeții și al vidului, apare, bărbătesc și sublim, elogul ăscuștelor minții și minilor omenești, al sănătății și echilibrului moral, căci un om care cunoaște încordarea și satisfacția muncii nu are timp să se plictisească. În locul întoarcerii nostalgice spre trecut, condensarea și pregnanța timpului prezent explodînd de fapte și sensuri. În locul dictului automat, o literatură care răspunde marilor întrebări ale lumii contemporane, care oferă pentru prima dată în istorie răspunsuri precise, și clare cititorului.

Al. Ivan GHILIA

Contur legendar

Totul era pe-o mistrie,
în cinci degete strînse avar;
visul, doar, pe cîmpie
și cărămidă și var.

Totul era pe rețină
cu proiectări din adînc;
drept, într-un snop de lumină
neînclinat pe oblic

calul viziunii trecuse
cu-aripi întinsele larg;
unde pustul zăcuse
valuri de pulsuri se sparg.

Că sînt aitea artere,
fluvii umane ce bat,
vulcanii fără cratere
trec clocoțind înfundat.

E un seism care crește
graficul formelor noi,
dreptunghiular albește
zarea sub norii vilvoi.

Drept, într-un snop de lumină
turnul sporește urcat,
trepte orașul onină
de-un firmament depărtat.

Totul era pe-o mistrie
și cărămidă și var
pe-un fundal de poezie
într-un contur legendar.

Radu BOUREANU

■ ■ ■
In pagina 3:
VERSURI
de Nina Cassian
A. M. Sperber
Cezar Baltag
In paginile 4-5:
CIMENT
de Tita Chiper
In pagina 7:
**O ANTOLOGIE A
LIRICII POPULARE**
de I. D. Bălan

CAPTAREA FULGERULUI

Am urcat deunăzi în pădurile Sîlonului, să mă uit de sus cum arată în umbrele toamnei valea riului natal. Cum am intrat între arbori, m-a cuprins din toate părțile, cu lampioane, fațe și torțe, hora frunzelor multicolore, și călcam ca pe movile de bani de aur, și parcă nu foșneau și nu zornăiau stîns comorile scuturate din arbori, ci parcă foșnea pămîntul.

Stîns, ca tremurul frunzei se auzea cornul, însă n-aș putea spune dacă se auzea în lumea reală ori numai în conștiința mea.

Așa am ajuns sus, în crucea unor cărări, și de acolo mi-am făcut ochii roați. Seara cobora, stingînd pe rînd facele și lampioanele din preajmă, și departe, departe, se aprindeau pe rînd, cînd ici cînd colea, luminile electrice. Strînse în mulțime mare, se zăreau la Suceava, și se tot aprindeau cît ține valea riului, acoperită odinioară doar de compactul întuneric dacic și agățat. M-am cutremurat amintindu-mi nopțile din vremea veche. Mai apoi mi-am adus aminte de o seară de acum zece-doisprezece ani, cînd s-au aprins întii luminile la Salcea. Atunci, cumătrul meu Ambrozie, care mă „transporta” cu căruța la gară, mi-a depănat o istorie măiestră, cu apariția unei păsări de foc, și pe cînd istorisea, arăta luminile de la Salcea cu codriștea, și asemăna luminile aprinse în seara aceea de geneză, cu pasărea-minune.

Și mi-am amintit de alți ani și de alte seri, rămase în „preistoria” electricității, pe cînd cuvîntul *racordare* era, dacă nu necunoscut, cel puțin vag și nu plin de sens pînă în adîncul lui, ca astăzi; mi-am adus aminte de ani și seri cînd oameni temerari în lupta cu fulgerul, captau pirate de munte, cum s-a întîmplat în sute, dacă nu cumva în mii de localități. Mi-am adus aminte de secretarul de partid de la

Albac, care aducea un motor electric, în căruță, într-o zi de toamnă, și cînd l-a apucat ploaia pe la Dealul Mare, el și-a dezbrăcat șumanul, ca să învelească mal bine „mînzul” de oțel, să nu-l ajungă cumva și să-l strice apa văzduhului. Acest om a rămas pentru mine simbolul entuziasmului, dintr-o vreme cînd fabuloasa pasăre de foc din istoria lui Ambrozie, abia își arăta aripile de lumină, cînd ici, cînd colea! Astăzi, stîlpii de înaltă tensiune — șiragurile de vulturi — cum le spunem cîndva, străbat țara. — „In lungiș 7 și-n curmezîș” — După cuvîntul cîntecului vechi, și nu se află linie de orizont încolțo să nu fi pornit, sau dîncolțo să nu se fi lîvit, monumentele purtînd una din energiile de bază ale civilizației. Numai cel ce colîndă țara necontenit, și vede cu ochii proporțiile realității, își dă seama cîte milioane și sute de milioane de stete au răsărit sub grinzile satelor, reflectîndu-și pe cărți dulcea lumină albă, acționînd aparatele de radio și televiziune, la căminele culturale!

Azi, rar se află om, să nu înțeleagă cît de cît ce înseamnă *racordarea* la o linie de înaltă tensiune, și cel ce vede odată desfășurarea acestui fenomen, nu-l uită nici în adîncul somnului! „*Racordarea*” — îți va explica astăzi oricine — însemnează legarea satelor și orașelor noastre de civilizația secolului XX, iar mai simplu, înseamnă punerea în rînd cu lumea, alinierea în frontul progresului. Cuvîntul „*racordare*” are astăzi circulație generală, s-a rînduit în gospodăria limbii romine și cred că a existat ca rîvnă, poate de la cel dintîi fulger, de cînd fabuloasa imaginație omenească l-a creat pe Joe-Tunătorul, de

Eusebiu CAMILAR

(Continuare în pagina 5)

**ROMANUL
EXPERIMENTAL**
— Intre teorie
și practică —

„Noul roman” francez — cu acest termen e desemnat adesea, alături de numeroși alți termeni în circulație, „romanul experimental”, „romanul alb”, „romanul obiectelor” etc. — apare ca un fenomen aproape tot alt de contradictoriu cît și „noul val” în cinematografie. E lipsit, în genere, de o latură puțin simpatice, ce se regăsește la mulți dintre exponenții „noului val” pe ecran. Nu te lovești de fronda „băieților de familie”, cum se întîmpla în numeroase filme ale lui Chabrol, Godard sau chiar Malle. La aceștia, scena la castel face parte din recuzita obișnuită, și nihilismul sexual sau blazarea se sprijină solid pe un carnet de securi. Cu excepția citorva indiferenți, principalii autori de romane experimentale — Nathalie Sarraute, Michel Butor — sînt intelectuali de stînga, prezenti cu destulă regularitate la acțiunile progresiste și la luările de opinie din ultimii ani.

Deosebită e și atitudinea gravă cu

rare psihologică, în raport cu tonul ba-gatelizator de „gouaille” din multe filme. La scriitorii înșiși descoperi un prim și flagrant contrast între angajarea politică, seriozitatea căutării și rezultatele mărunțite, subiectivizate. Scrierile lor sună adesea atemporal, chiar cînd sînt datate atît de precis ca „Treptele” lui Michel Butor, roman — termenul pare impropriu — care se organizează — și acest termen pare impropriu — în jurul zilei de 12 octombrie 1954.

Deosebiri se pot remarca și în atitudinea față de realitate. La Alain Robbe Grillet — „In labirint” — notația rece și impersonală împinge spre vag fapte discontinue. Caracterele se transformă într-o „stare psihică”, într-o „privire” cum constată cu incertare Luc Etang sau Claude Roy în extrasele de prezentare ale volumului.

La Michel Butor se simte căutarea. Într-o „Modificare” și „Trepte” e parcursă o etapă, din păcate în sensul abstractizării. Carte de tranziție, „Modificarea” e semnificativă pentru aceeași evoluție care ținde să rupă de realitatea timpului literatura unui autor prezent prin atitudinea lui personală, tînde să-l transforme în comentarii înfini.

Critic inteligent de literatură și plastic, romancier tînr — Michel Butor urmărește în acest roman „modificarea” ce se produce în conștiința unui evadragener măcinat de un conflict erotic.

Deși povestirea e un prelungit monolog interior ea contrastează cu alte „romane noi”, prin coerența cu care stabilește anumite relații umane și prin intensitatea atmosfericei ce nu se

Silvian IOSIFESCU

(Continuare în pag. 8)

PE SCURT DESPRE CARTI

FANNY LIVIU REBREANU
„Cu soful meu”

Răsunetul lui mai profund în lumea noastră, și prețuirea cu care s-a scris și care se înalță în zilele noastre ca o mare operă a lui Fanny Rebreanu capătă în prezent un caracter de succes, datorită faptului că, în timp ce scria, și-a exprimat în mod clar și conștient, în esență, ceea ce simțea și gândea, și a avut în vedere documentul literar care se poate scrie în zilele noastre, și nu numai în zilele noastre. Fanny Rebreanu, în „Cu soful meu”, a scris o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

ALB NEGRU

Lucian RAICU
CONSTANTIN PRISNEA:
„Tara vinurilor” (ed. II)

„Tara vinurilor” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

ALB NEGRU

Lucian RAICU
CONSTANTIN PRISNEA:
„Tara vinurilor” (ed. II)

„Tara vinurilor” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

ALB NEGRU

Lucian RAICU
CONSTANTIN PRISNEA:
„Tara vinurilor” (ed. II)

„Tara vinurilor” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

ALB NEGRU

Lucian RAICU
CONSTANTIN PRISNEA:
„Tara vinurilor” (ed. II)

„Tara vinurilor” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

ALB NEGRU

Lucian RAICU
CONSTANTIN PRISNEA:
„Tara vinurilor” (ed. II)

„Tara vinurilor” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

REVISTA
LUCEA
Nr. 1

„Doi spiritali de politici” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

„Doi spiritali de politici” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

„Doi spiritali de politici” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

„Doi spiritali de politici” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

„Doi spiritali de politici” este o carte care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne. Aceasta este o operă literară care este o mare realizare a literaturii noastre moderne.

CRONICA LITERARA
AL. ANDRITOIU
CONSTELAȚIA
LIREI

CRONICA LITERARA
AL. ANDRITOIU
CONSTELAȚIA
LIREI

CRONICA LITERARA
AL. ANDRITOIU
CONSTELAȚIA
LIREI

CRONICA LITERARA
AL. ANDRITOIU
CONSTELAȚIA
LIREI

CRONICA LITERARA
AL. ANDRITOIU
CONSTELAȚIA
LIREI

CRONICA LITERARA
AL. ANDRITOIU
CONSTELAȚIA
LIREI

LUMINILE LUI OCTOMBRIE

note de drum
de
VASILE
NICOROVICI

1.

De la Irkutsk la Bratsk drumul e mai scurt, are firește, ca și anulul, 600 de kilometre, peste saiga, în linie dreaptă. Cu trenul, care ocolește prin Talsk, trebuie să parcurgi, într-o zi și o noapte, vreo mie de kilometri, adică jumătate de distanță: București - Moscova. Totuși pentru dimensiunile siberiene, o asemenea călătorie este considerată ca o mică excursie în vecini. Doar, ambele orașe se află în aceeași regiune administrativă. IL-12 zboară constant la o înălțime de două mii de metri, spre nord, deasupra unei zone împădurite, cenușii, pe care apar din loc în loc panglicile albe, șerpuitoare, a'e unor riuri înghețate. După două ore avionul trece peste un imens pustiu alb, se rotește, înconjoară o localitate cu clădiri roșii, geometrice rinduite, și aterizează pe un aerodrom înzăpezit, strălucit de pini înalți. E Bratsk, pustul alb peste care am zburat, noua mare.

Parcă m-aș afla undeva la munte la Sinaia. Aerul e tare, curat, rece. Numai că pini sunt mai înalți. Cei care au venit să mă întâmpine - doi băbați de statură mijlocie, în paltoane de culoare închisă - mă recunosc, și eu îi recunosc, fără dificultate. Amin, doi simi activiști de partid. - Aleksandr Bannov și Pavel Ponomarev - amândoi siberieni, unul de lângă Baikal, celălalt din Krasnoarsk, cu biografii asemănătoare, evoluând prin muncă și studiu, de la simplii muncitori de uzină la activiști cu sarcini de răspundere.

Printr-un culoar de pini ajungem la Bratsk și anume la Bratsk 5 - "Postoianni", în zona hidrocentralei, unde se află în momentul de față centrul de coordonare al celorlalte șapte. Hotelul, ca și casele din jur, seamănă cu niște cabane mari de munte. Locul e înconjurat de aceiași pini, înalți și dreți, ca într-o pădurice. Pini sunt solenni și gravi, ca și cum ar trebui să rămână acolo pentru veșnicie, și e o tăcere, cum ar spune Arghesi: "de început de leat". Printre trunchiurile piniilor se vede pustul alb al mării Bratskului, strălucit la orizont de muni viței și de corpul lung al barajului. În timpul ei: am stat aici îmi făcea plăcere să mă plimb sub acești pini, dimineața pe prima zăpadă albă, necăleată de nimeni, seara ca să privesc puzderia de stele tăcute, încremenite, ale hidrocentralei, sau luna arămie, extrem de strălucitoare deasupra mării albe. Să respir acest aer, să mă bucur de această liniște și atât.

2.

Prin bunăvoința celor doi tovarăși, capăt, în primele momente de la sosire, o imagine de ansamblu, limpede, a Bratskului și a subdiviziunilor sale. Apoi, metodic, Aleksandr Bannov îmi redă, pe scurt, istoria construcției, presărată cu amănunte pitorești.

Primele lucrări au început în anul 1954. Târgul era atât de deasă și de sălbatecă, încât de la vechiul Bratsk și pînă aici unde sîntem acum, la Postoianni, trebuia să mergi două zile. De aceea, înainte de a porni la asaltul Angarei, constructorii trebuiau să înfrîngă rezistența pădurii seculare. Dar și această luptă a avut tactica ei. Mai întâi a fost cucerit un punct de sprijin. Acesta a fost "Vremennii" sau altfel "orasul verde", alcătuit din corturi. Apoi au început defrișările în vederea construcției de drumuri și localități, printre care și Postoianni.

3.

În după amiaza aceleiași zile trec pe la redacția ziarului local "Ogni Angari" ("Luminile Angarei"). Pe mese spalturi, manuscrise, telefonul sună adeseori, ca în orice redacție, cînd pleacă la tipar un nou număr. Redactorul șef, un bărbat blond, cu obraz alb, auzind că vin din România mă întrebă: - Ce se aude cu Bicazul? - Lucrează. E conectat la sistemul energetic național, îi răspund. - No, harașo! - Gazda mea auzise și de ziarul de la Bicaz, cu care purtase corespondență. - După evocarea acestor cunoștințe comune ne simțim mai apropiați. Redactorul îmi oferă să cercetez o colecție a "Luminilor Angarei", în care găsesc o cronică vie, însuflețită, a marelui șantier siberian. Din numeroasele ei pagini reproduc conținutul ediției speciale din 28 noiembrie 1961, ca pe un document istoric.

"ANGARA LUCREAZĂ PENTRU COMUNISM"

Astăzi, la ora 10 și 15 minute, a fost pus în sarcină și inclus în sistemul energetic al Irkutskului primul agregat al hidrocentralei cu o putere de 225.000 de kilowați.

Gigantul energetic sovietic - hidrocentralea de la Bratsk - a dat primul curent industrial. Angara a început să lucreze pentru comunism.

Vă felicităm pentru această mare victorie în muncă, tovarăși constructori și montori.

Să punem în funcție pînă la sfîrșitul anului încă trei agregate ale hidrocentralei Bratsk.

4.

Vizitarea oricărei localități cu personalitate deosebită, se desfășoară după un anume ritual. La Moscova, de pildă, te duci mai în-

ți în Piața Roșie, la Leningrad vezi mai întâi Palatul de Iarnă. Bratsk-ul, deși foarte tânăr, și-a conturat distinct personalitatea. Aici orice vizită începe bineînțeles - cu hidrocentralea. Așa că a doua zi am acceptat ca pe un lucru firesc să mă duc să văd "Ghidrouzeli", - șantierul barajului.

Gazdele, politicoase auzind că e vorba de un călător de peste hotare, m-au încredințat în grija unui tânăr profesor, specialist în limba engleză. Deși m-am putut descurca singur cu interlocutorii mei, chiar în frumosul grai al lui Pușkin - tânărul profesor tot mi-a fost de mare ajutor. Fîind un documentar și sensibil cunoscător al localității el mi-a împărtășit multe date și observații proprii asupra Bratskului, pentru care i-am rămas îndatorat.

Mai întâi, m-a dus într-un loc de unde se putea vedea întreaga panoramă a hidrocentralei. În drum, înainte de a ajunge acolo, mi-a arătat un turn, în genul celor din Oltenia, construit însă din blăni groase de lemn. Acesta e cel mai vechi monument istoric al Bratskului, provenind din cel de al treilea ostrog ridicat în 1654 de către atamanul Dimitri Firsov. A fost strămutat aici, așa cum s-a păstrat timp de trei secole, pînă a fi așezat într-un deșeu de pini, în apropierea noului mării.

După câteva sute de metri, sîntem pe piscul Pârsei. Aflaș călătoria la o înălțime respectabilă deasupra praștiorilor, ca și creșta geamă, de pe celălalt mal, și pare acum, după ridicarea apelor, o silueta imponentă încă, e drept, dar care nu și mai justifică totuși denumirea de pisc păstrată mai mult în virtutea obștănițelor.

5.

Cînd poraim din nou la drum, însoțitorii mei, profesorii de engleză, îmi spun:

- Știi că Bratsk-ul, între altele, va deveni și un port pescăresc? A luat firul și m'interesează care angajează oameni doritori să înfrunte valurile. Va fi aici o adevărată flotă.

După un ocol prin centrul orașului, ajungem pe un drum de șantier, cu o lizieră lungă de pini într-o parte, cu clădiri proaspăt construite, în cealaltă. La mijloc, șoseaua asfaltată, pe care trec, în sine nesfîrșit, camioane, sub razele unui soare portocaliu.

- Marea Bratskului va avea și o influență binefăcătoare asupra cliimei, își continuă ideea profesorul. Ca și la Irkutsk, aici sînt foarte multe zile însorite. Climatul însă e continental excesiv, cu mari diferențe de temperatură între iarnă și vară. Frigul atinge minus 60° iar căldura din toată veri plus 40°. E deci un contrast, în cursul unui an, de o sută de grade. Asta înseamnă că vara va fi foarte caldă și foarte umedă, iar iarna foarte rece și foarte uscată. Mă rog, va tempera acest contrast, așa cum a potolit și apele Angarei. Va fi aici un loc de odihnă ca și la Ialta. Nu cred că exagerez. Cei care pleacă vara acolo se plîng că cerul e prea înouărat. La noi e înnoadeauna soare.

De fapt, ziua de astăzi confirmă cu totul această părere. Un soare puternic strălucitor, ne urmează cînd coborîm într-o cupă imersă, formată de doi pereți muntoși și de zidul de beton al barajului. În aer zboară fire de zăpadă, subțiri, scintind ca niște funigeli, deasupra Angarei cenușii, turburi, miniate de obstacolul înfrînt în cale. Angara pare o masă enormă de oțel lichidat la rece.

6.

Ca să ajungem la estacada superioară, trebuie să facem un lung ocol, pe un drum tăiat în stîncă, pe malul Angarei, apoi printr-unul din Bratskuri, parca Bratsk 3, pe niște străzi cu clădiri noi și multe uzine.

În acest timp, profesorul de engleză mă pune la curent cu aspectele pitorești, din trecut și de astăzi, ale localității. Astfel, află de-a valma că prin Bratsk a trecut spre locul de depozitare Radiseev. Că pe vremuri, după cite l-a povestit un bătrîn din partea locului, pe aici erau trase pe uscat vapoarele, care, venind în Angara nu puteau naviga mai departe din cauza praștiorilor. Pentru aceasta li se făcea o cale specială, pardosită cu lemne date cu săpun și unsoare, trasul pe uscat al unui vapor necesitînd, pe atunci munca de citeva luni a trei sute de oameni. Că într-o brigadă, lucrează cot la cot cu montorii de linii electrice un urs domestic, pe care îl cheamă bineînțeles, Mișka. L-a crescut de mic un sofer, care-l duce peste tot, în cabina camionului. De mîncare căpătă de la băieții din brigadă. Drept mulțumire, Mișka poartă în spinare cablurile și le trece prin ripela cele mai accidentate.

Am reținut cele de mai sus ca fiind specifice acestor locuri, unde natura sălbatecă stă alături de utilajul cel mai modern, ca de pildă, macaralele înalte, adevărate uzine cu brate, pe care tocmai le zărim deasupra estacadei superioare a barajului. Mă uit la ele cum lucrează. Autobasculanta de 8 tone aduce betonul cald și-l deșartă în benă. Macaraura transportă bema pînă la cofraj. Și așa, încet, încet, ca un fagure într-un stup, crește barajul.

Intru în vorbă cu un tânăr îmbrăcat în pufocă, purtînd pe cap o căciulă cu ciape. E inginer, originar din Siberia, din Vladivostok, cu studiile făcute la Leningrad, căsătorit cu o colegă venită din sudic Uzbekistan. E mîndru că lu-

crează pe un mare șantier ca acesta de la Bratsk. Entuzias și energic, i se încredințează lucrările, cum zice el "revoluționare", adică acelea care cer o execuție rapidă, nesovitoare. Proaspăt familist, își procură moftă nouă, chiar ieri a cumpărat un dulap foarte bun, foarte frumos. Acest dulap a fost importat din România. Mă roagă să transmit mulțumiri celor care l-au făcut.

Deodată se îndreaptă spre noi, în plin soare al amiezii, trei băbați tineri, frumoși, îmbrăcați în cojoace lungi, deschiate la piept. În priviri, în atitudine, în siguranța cu care înaintează, au ceva din acei bogatari (viteji) din vechile biline rusești.

- Voi moi vodolazi - spune cu un zîmbet larg inginerul. Scafandrii se opresc toți trei în rînd, cu fețele în soare. Se recomandă fiecare cu un gest larg, fără cuvinte de prisos.

- Prietunke, Anatoli Mihailovici. - Monin, Anatoli Ivanovici. - Peșkov, Pavel Prokofievici. Apoi după o pauză, surîzînd blajîn adaugă: Peșkov ca și Gorki! Vreau să știu de unde sînt. Răspunsurile vin în aceeași ordine.

- Habarovsk! - Volgograd! - Siberian din Irkutsk. Am mai aflat că primul, Anatoli Prietunke învață la Institut, ca și beranul pe care îl cheamă "Iot Peșkov, ca și pe Gorki" a ieșit loc-mai atunci din apă și că pînă seara va mai intra odată.

Cum se simte? Ce întrebare! Doar se vede clar din felul cum se bucură de ziua aceasta plină de soare.

Un alt episod inedit, petrecut pe estacadă, este întîlnirea cu un grup de școlari veniți să viziteze șantierul. Printre aceștia un tînc, îmbrăcat în pufocă și valenki pălări, care-l dau o înfățișare de bărbat în miniatură. N-are, cred, nici cinci ani. A venit cu fiicașul acela care-l ține de mînă, probabil frate-său. Cercetează totul cu seriozitate matură. Cînd îl întreb cum îl cheamă, se gîndește mult,

cele mai diferite profesii, de la zugrav și mecanic, la educatoarea de copii - toate însă sînt tinere, în jur de 20 de ani, toate sînt îngrijite și frumos îmbrăcate, toate sînt vioaie, dezghețate, cu priviri inteligente. Vremurile burghize, pentru ele, sînt mai îndepărtate decît planeta Marte și de aceea se uită cu multă curiozitate la mine, ca la unul ce am apucat în anii tineri un fel de regim "tarist".

Dintre interlocutoarele mele, aș vrea să vorbesc mai întâi despre Ala Platonova și Mașa Nemeașii, și de cele două prietene ale lor, în camera cărora am fost invitat pentru o scurtă vizită. Interiorul încălțării, cu patru paturi albe, are un aspect plăcut îngrijit. Alături de cărțile de literatură, așezate pe o poliță, zăresc un curs practic de "domovodstvo" ("gospodăria casei"). Pe masă, un radio cu pick-up, cumpărat prin contribuția comună a colocatarilor. În semn de atenție pentru oaspetele lor, una din fete pune o placă. Și, la 8000 de kilometri de patrie, aud, pentru prima oară de la începutul călătoriei - un cîntec românesc. Nu se poate să nu remarci, mișcat, delicata lor atenție.

Ala Platonova, blondă, în rochie de culoare închisă, are o fire domnică să vadă, să cunoască cât mai mult. A venit la Bratsk încă de cînd se locuia aici în corturi. A lucrat la compresor, s-a calificat ca lăcătuș, iar apoi ca electrician. În cursul verii a plecat împreună cu o colegă la Moscova și Leningrad, pentru a vedea muzee, teatre, opere de artă.

De la început, Mașa Nemeașii mi-a evocat figura eroinei din filmul "Fetele". Măruntică, subțire, îmbrăcată în pantaloni de ski. Mai mult, ambele au aproape aceeași biografie. Mașa, la fel ca și eroina filmului, a venit de departe, din Magnitogorsk, să lucreze pe un șantier siberian ca bucătăreașă.

De aceea nu mă pot reține să n-o întreb dacă a văzut "Fetele". - Desigur, - îmi răspunde Mașa. - Și cum îi-a plăcut?

Replica, oarecum surprinzătoare, o caracterizează pe Mașa, fără a

Acolo unde a fost doar întuneric secular,

Unde stăpînea stea-nghetată, S-a aprins pe-o jumătate de cer Un curcubeu de aur, luminos...

8.

Iarna, patinoarul din Bratsk e un loc de agrement care depășește destinația sa sportivă. Aici lumea vine să se vadă, să se plimbe, ca pe strada centrală a orașului. Mai toți tinerii cu care am stat de vorbă mi-au zis că frecventează patinoarul, lată ce anume mi-a sîrmit interesul ca în asta seară să mă aventurez într-acolo. De nimerit a fost simplu de tot, deși nu cunoșteam drumul. Spre patinoar știe să se îndrume toată lumea, pînă și copiii. Cum am ieșit în stradă am dat peste un grup de prichindei care se jucau:

- Dacă sîntei bun, m-am adresat lor - spănești-mi o'de katok, unde e patinoarul? - Vor, să, - mă îndrumă unul din grup. Mergem drept înainte pînă dati de o clădire mare, faceți la stînga și o să vedeți multe lumini. Acolo e patinoarul.

- Dar o să fie lume? întreb eu prevăzător.

- O! e ceasul? se interesă puștii.

- E o! - Tocmai bine nimerit! Seicea rezgar, acum e-n toi!

Prețierea puștii se dovede adevărată. Am găsit clădirea cea mare, am văzut multe lumini. Ba, chiar și mai simplu, puteam ajunge foarte bine acolo luîndu-mă după cei ce mergeau pe stradă, purtînd în mîini cite o pereche de bocanci cu paine.

Priveliștea patinoarului, seara, sub lumina unor puternice reflectoare, e ferocă. Mai ales, într-un oraș ca acesta, în Siberia, unde e multă zăpadă, iar în jur au rămas șiruri înalte de pini, încă din vremea taiga. Sub razele reflectoarelor, puloverele colorate în tonuri puternice ale patinatoarelor parcă

CEZAR BALTAĞ

Te iubesc, destin comunist

Eu te iubesc destin comunist al trecerii mele prin lume, cum își iubește ziua amiaza și crinii anotimpul în care-nfloresc, cum își iubește steagul culorile și Oltul malurile, deopotrivă.

Chiar în fereastra de flăcări a soarelui de-aș fi și oamenii mi-ar zări zilnic chipul ieșind dimineața, treptat, din umbra pămîntului, atingînd cu fruntea marginea caldă a lumii, -

involși, dar nostalgici, departe, ochii mei, răsărînd, s-ar aprinde de dorul pămîntului, gura mea, răsărînd, ar rosti cuvinte de dragoste la auzul cărora timpul și-ar opri bătăile inimii.

Căci văpaia destinului meu e aici, pe pămînt, în acest nemuritor rubin al lumii, Octombrie, în cristalele cărăuia viața mea luminează trectînd din anotimp în anotimp, din adolescență în vara fierbinte a vârstei bărbatului; și zi după zi, amiezi leniniste-mi străbat gîndirea, speranțele...

ALFRED MARGUL SPERBER

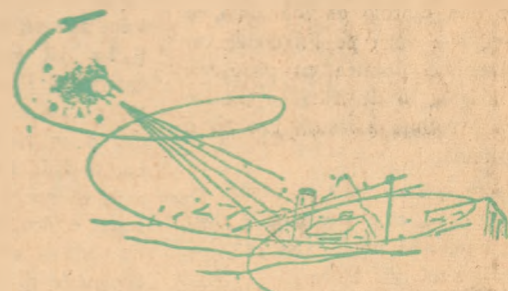
Lenin

Cîrmaci ai fost spre țărni visat Al gloatei pururi anonime; Al fapei gînd ne-ndulecat Izbăvitor de-ntunecime.

Cu arcul bratului întins Ai fost, prin veac, semănătorul Ivind pe-al zărilor cuprîns Din brazda nouă, viitorul.

Sfîrși blestemul vechi, năfing, Robia frunții, milenară, Și lumea se născu-n adînc La glasul tău, a doua oară.

În romînește de EUGEN FRUNZA

NINA CASSIAN

Prolog în cer

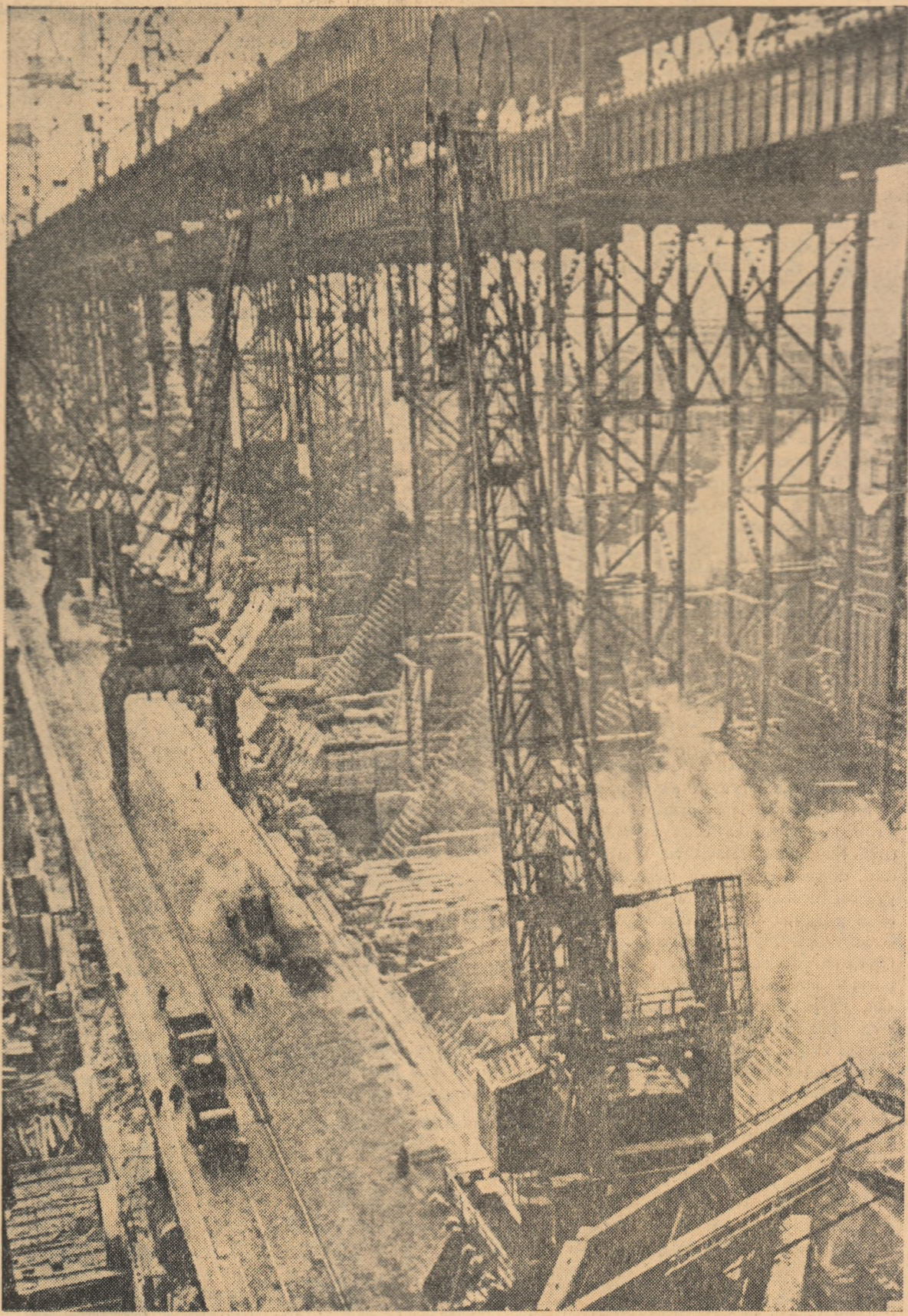
Tinerilor căsătorii, cosmonauții V. Tereșkova și A. Nikolaeu.

Visele lor își ieșiră-nainte încă de-atuncea, de cînd, fîcînd dinspre pămînt pătrunseră-n singurătate; încă de-atuncea de cînd, cu bății de inimă, nenumărate, omenirea-i simțea luncînd deasupra ei, în jurul ei, îmbrățișînd-o-n rotația vie ca poezia care-mbrățișează lumea cu-o singură poezie.

Și cuvîntul "iubire" își odăia cu ei, în acele spații vișitoare, în amfiteatrul cu stele, se ciocni de ostrele timpului - și puștiul fosforescent deveni sentiment.

Acum, printre nuntile-umane îi vedem petrecînd. Dar visele lor s-au atins încă de-atuncea de cînd, sub privirea contemporanilor și a strămoșilor, au pătruns, rînd pe rînd, într-un cer inedit al splendorilor.

Fii fericiți, curajoșilor! Fii fericiți, zburătorilor!

PE ȘANTIERUL HIDROCENTRALEI DE LA BRATSK

lăsîndu-l, tacit, pe cel mai mare să răspundă în locul său:

- Jenea.

7.

Vizitez un cămin de fete. Eram dornic să aflu cum se acomodează reprezentantele sexului frumos condițiilor de viață siberiene. Cum trăiesc? Ce preocupări au în timpul liber? Dar pînă una-alta eu sînt cel asaltat cu întrebări: Cum trăiește tineretul din România? Se construiesc hidrocentrale?

Convorbirea are loc în camera destinată activității culturale, - un fel de "colț roșu", situat la parter. Fetele provin din cele mai diferite regiuni ale Uniunii Sovietice, au

aparțin unei mari formații de balet, care vrea să slăvească frumusețile iernii.

Dacă stai mai mult timp, începi să-ți dai seama de diversitatea acestui buchet coregrafic. Distingi grupuri de adolescente care patinează fîcîndu-se de mînă, copii de toate vîrstele și de toate înălțimile, începători, neîndemînatici, care se fereșă să iasă în largul gheții, cite un patinator încercat care se strecoară ca o nălucă printre ceilalți, venind cu spatele. Toți au fețele îmbujorate de frig și de alergătură; sutele de patine scot un foșnet surd, ca acela al frunzelor uscate, călcate în picioare. Deasupra piniilor trece luna iar printre trunchiuri se întrezăresc în depărtare luminile tăcute ale hidrocentralei...

Văzu de departe pe Mădălina. Stătea pe grămada de grâu, cu o basma roșie pe cap, și o bată soarele. Se uita în jos. Poate lucra tot la ciorapii lui Temistocle. Lingă grâu erau patru salcâmi înalți. Loc de umbră era sub ei, dar nu era nimeni în umbră. Mădălina era singură. Gică vru să mine calul la trap, s-ajungă mai repede. Nu-l mină. El lasă să mreargă în voia lui. Tot avea să ajungă. I se cam topiseră vorbele, nu le mai știa pe toate. Salcâmi lăsuau peste grămada de grâu patru umbre rotunde. Dar grămada era prea mare și umbrele n-o umbreau nici pe sfert. Combinate străluciau în soare, departe de tot. Secera grâul și în urma lor rămânea miriștea, țepoasă. Numai paie relezate, fără spic, moarte. Ceva parcă murea pe cimp, în urma combinelor, și Gică se strimă de ciudă că gîndise astfel. Nu murea nimic, își zise. Dar cimpul rămânea trist, fără grâul înalt și galben, asta recunoscu. Îi părea rău. Pe urmă se întorie de-a binelea. Eu toate le văd prin alburisita asta de miere, își zise, și nu e bine. Trebuie s-o scot din mină. Își aminti că îl auzise pe Teodorescu povestind că ea ar fi spus: mai iubeste omul la tinerețe, pînă mai crește, să treacă timpul mai frumos, doar n-o sta închis în casă pînă la nuntă. Adică, cu el nu fusese nimic. Fuseseră împreună doar ca să treacă vremea, adică. Basma ei roșie se apropia. Gică privi dincolo de el, unde erau combinatele, departe. Acolo era și Temistocle. N-ar fi fost bine să dea ochi cu el. Dar la urma urzei nu era pămîntul lui. Am voie să merg unde vreau, își zise Gică, și de vreau să stau pe grămada de grâu, stau, n-o să-mi facă nimeni nimic. De trica lui Temistocle, în nici un caz n-am să plec. N-o să se lege el de mine, și e toamnă mai mult de frații mei decît de mine. Dar și eu pot să-l bat singur cum îmi doarește inima, dacă vreau. El n-o să se lege cu bătaie de mine, cel mult o se lege cu vorba. Dacă se teme să-și lase neavasta în cîmp, înseamnă că-a luat-o de pomână, că ea tot o să-l facă bucuria pînă la urmă, cu altul. De-o păzește, nu e bine. Dar poate că, de asta nici n-o păzește, se întorie Gică. Poate că-a luat-o doar ca s-o aibă în casă, să vadă lumea că e înursat, în rîndul lumii. Și nu-i pasă de ea. Așa e și mai rău, că de nu-i pasă, nu trebuie s-o ia.

Departe, grîul nu se mai legăna, galben, nici mișcă, roșii, nu mai își arătau ochii nedormiți. Nici albastrele. Nici o culoare nu se mai legăna. Era cald. Gică își pipăi magnetul din buzunar. Era acolo, mic, în forma de potcoavă. Nu-l pierduse cînd se dezbrăcase lingă Blahnița. Era zăpuc. Dar lui îi era bine, palaria îi zăpucă umbră, un fel de răcoare. Era udă încă, palaria. Se uita la Mădălina. Era la zece pași.

— Bună ziua, Mădălina, îi zise.
— A! auzi el un strigăt și se sperie.
Dar nu strigase Mădălina.
— Cine e? A, tu erai, Gică...
El se uita dincolo de Mădălina, la stînga ei, și-o văzu pe Filimona, vecina Mădălinei. Stătea cu picioarele goale, în grâu, și de frică își trăsese peste ea o rochiță albastră. Era cu o carte în mînă.

— Ce te speriași, î? se supără el.
— Crezui că cine știe cine e. Dar dacă ești tu, nu-i nimic, zise ea. Credeam că-i altu' mai bătrîn.
— Și ce dacă era altu' ?
— Nu vezi, zise Mădălina, că fata omului, stă la soare și face plaje ?
— Nu văd, răspunde el.
— Păi face plaje, că d-ai-a venit cu mine aici, că nu e nîma s-o vadă. E loc pustiu de oameni. Dar tu ce cauți pe-aci ?
— Sint într-o plimbare.
— Ai timp, se vede.
— Imi făcui rost, zise Gică. Dar de ce nu stai tu, Filimono, în sat, că și-acolo e soare ?
— Nu vezi, mă, că fata e în costum ? se uita Mădălina la el.
— Nu văd, că stă acoperită.
— Crezi că mi-e rușine de tine ? zise Filimona.
— De mine n-are de ce să-ți fie.

Dar eu îi spun că și în băștina ta, acasă, puteai să te-ninzi la soare.
— A stat alaltăieri, dar a sărit numă-sa la ea, o face de ris.
— Păi de ce, Mădălina, nu i-a spus că face plaje. Nu i-ai spus, î? ?
— I-a spus, dar mană-sa a zis că să facă plaje la școală, la oraș, nu la ea în băștina.
— Și-atunci ai luat-o tu cu tine, Mădălina ?
— Am luat-o.
— Să-ți țină ție de urit. Să nu te plictisești.
— Nu mă plictisesc, că am de lucru. Și ea nu-mi ține de urit, citește și stă la soare. S-a făcut neagră la piele, că și la școală a mai stat la soare.

— Am fost la ștrand, la Dunăre, în Severin, zise Filimona. Dar tu de ce stai tot călare pe cal, dă-te jos, sau du-te.
— Uite că nu vreau, îi răspunde Gică.
— Ei, atunci să îți sănătos, zise Filimona și își dădu la o parte lucrurile cu care se acoperise. Și începu să citească iar.
— Dar Gică nu se uita la ea.
— Mădălina, zise el, ai fi putut să-ți iei un aparat de radio, să-ți cînte, să-ți treacă vremea mai ușor. Așa văzui că are Speriosu. Unu verde, „Electronica”.
— Gică, ia dă-te jos să-nțere ciorapu ăsta, să vadă de i-am făcut bine călețului.
Gică sări de pe cal. Se așeză lingă Mădălina și întinse piciorul. Ea îl încălță, în dreptul. Apoi îi puse în stîngul ciorapilor care era gata. Gică se ridică în picioare și păși foarte vesel.

— Stai, mă, că-mi rupi firu, îi zise Mădălina.
Ciorapul din dreptul nu era terminat și cum Gică pășea pe loc, firul se lungea, și ciorapul se micșora, se destrăma. Mădălina îl prinse de picior și-l descălță. Îl lăsă numai cu dreptul încălțat. Era de lîmă moale, ciorapul, albă.
— Speriosu, zise el, s-a modernizat. Și-acum trei ani nici nu se gîndea să-și bage în casă difuzor. Am fost cu Teodorescu la el să-i punem difuzor. N-a vrut. Hai, nea Speriosule, i-am zis, că ăsta e dreptul dumitale, și l-a dat gospodăria premiu pentru castraveți. El, nu și nu. Păi în ședință, ai zis că-l iei. Am zis că-l iau, dar n-am zis că-l pun în perete. Îl bag în ladă. De ce în ladă, nea Speriosule, că nu e vreun efect, a zis Teodorescu, e făcut să cînte și de-l ții în ladă nu cîntă și asta înseamnă că nu-și îndeplinește rolul.
— Ia mai lasă-l tu pe Speriosu, și dă-mi ciorapu' ăla, că-l lărgiești și poate nu-i mai e bun lui Temistocle, zise Mădălina.
Gică i-l dădu.
— Căpitanu Benga Coriolan, imi povesti astăzi Speriosu, n-avea miros. Nu știa cum miroase busuiocul' calului. Filimono, cum îi zice din punct de vedere științific la busuiocul' calului ?
— Nu știu, zise ea.
Dar vocea ei nu venea din spatele lui. Gică se răsuși și n-o văzu unde o văzuse înainte. Pe urmă o văzu: stătea în fața calului și-i dădea să mănînce grîu din palmă.
— Crezi că nu mănîncă ? rise el, dar imediat se întorcea. De-abia acum pricepu de ce-i zisese Mădălina să-i

dea ciorapul înapoi. Că era al lui Temistocle. Cum dracu nu băgai eu de seamă de la-nceput, se miră el, și de ce-l luai eu în picioare, și de ce stau eu aici lingă ea ?
— Gică, mă lași să merg cu calu' pînă la fîntînă ? îl întrebă Filimona.
— Nu, zise el, nu te las, și se ridică speriat că ea ar putea să încalcece, să plece și să-l lase cu Mădălina. Nu mai voia să rămînă cu ea.
— De ce nu mă lași ?
— Fiindcă nu vreau să cazi și pe urmă să vezi că din cauza mea și-ai frint vreun picior.
— Da' deștept mai ești, Gică, zise Mădălina. Unde-ai văzut tu fată la noi în sat să cadă de pe cal și să-și frîngă piciorul ?

— Știu că n-o să-și frîngă, dar nu vreau, asta e. Și pe urmă uită-te la ea, e în costum, și cum o să umble așa pe cîmp, dac-o vede cineva ? Nu, nu te las, zise Gică și se apropie de ea.
— Imi pare rău, spuse Filimona, și-și palmile întinse, pline cu grîu. Calul minca. Se auzea cum se sfărîmă boabele în gura lui.
— Uite, asta e busuiocul' calului, scoase Gică din buzunar busuiocul și-i lîntine. Nu știa cum să-i arate că nu pe ea era supărat, că n-avea de ce, și că n-o lăsa să plece, ca să nu rămînă singur cu Mădălina.
— Miroase frumos, zise Filimona și plecă spre locul unde stătuse înainte. Se așeză pe grămada de grâu și începu să citească.
— Îți aduc eu apă, dacă ți-e sete, Filimono.
— Lasă că te știu eu ce apă aduci. Pui sare în urciur.
— Nu pun.
— Eu nu-ți dau urciuru', că intră sarea în el.
— Îți aduc în palarie, Filimono, dacă vrei să bei. Întorc palaria pe dos, o spal bine și-ți aduc apă în ea.
— Lasă că nu-i prigorie, să moară de sete. Și nu-i mai zice Filimono, că e și ea istă cu școala.
— Dar cum să-i zice ?
— Zi-i Mona, că-asa-i zice toate fetele la școală.
— Mona ? rise el.
— De ce rizi ? Mona, ce, au-ți place ?
— Sună așa, cum nu știu cum... Ție îți place numele ăsta, Filimono ? O privi. Ea lăsase cartea lingă sold și stătea cu ochii închiși.
Gică făcu doi pași, călcînd pînă grîu, să vadă ce carte citea. Era învelită în hirtie albastră, și se vedea titlul. Și Filimona are costumul tot albastru, își zise el, privindu-l. Albastru cu boabe albe. Ia să vedem noi cite cercuri albe sint.

— Și începu să le numere, în gînd. Cînd ajunse la o sută, strigă Mădălina la el și pierdu număratoarea.
— Lasă fata să citească, îi zise iar Mădălina.
— Eu o las, răspunde el și se uită iarăși la carte. Dar nu bătea vîntul și nu-i răstăi foile, să vadă el ce carte e. Se uita la salcîmi. Nu se mișca nici o frunză. Nu era semn de vînt. Și murea de necaz că nu știe barem titlul cărții. Nu putea să plece, pînă nu-i afla. Se uita la Filimona să vadă de-l pîndește cu ochii întredeschși. Nu-l pîndește. Stătea cu ochii închiși, neagră ca o țigancă. Chiar ca o țigancă, își zise el. Și cu degetul mare al piciorului drept încercă să deschidă cartea. Mădălina împletea la ciorap. El dădu coperta la o parte, fiind-o între două degete de la picior. Pe prima pagină nu văzu titlul cărții. Dar citi, scris cu cerneală: „Dragă Mona”. O privi iarăși pe Filimona. Ea ținea ochii închiși. Citi mai departe:
Tristă-i ziua fără soare
Noaptea lăra cer senin
Dar mai tristă-i ziua-n care
Noi doi ne despărțim.
Îi veni să ridă. Iarăși o privi pe Filimona. Parcă dormea. Și pe buric văzu că avea trei boabe de grâu. Citi:
Dacă vremea care trece
Te va face-a mă uita
Las-o lacrimă să pice
Pe iscalitura mea.
Colega ta, Meri.
Gică începu să ridă, tare. Era sigur că pe Meri o chema Marija.
— De ce rizi, mă ? strigă Mădălina la el și-l privi.
El lăsă ușor să cadă coperta, să nu observe Mădălina.
— Rid și eu, că e vară.
— Mai bine mi-ai aduce niște apă, spuse Filimona.
— Numai cu palaria pot să-ți aduc.
— Adă-mi, dar să fie rece.
El încălece repede, să poată ride în voie de ce citește. Și să nu-i zică cumva Mădălina s-aducă apă cu urciuru. El nu voia să-i aducă, să nuse laude pe urmă în sat că și-a bătu joc de el cu ciorapii lui Temistocle, și el tot i-a adus apă. Și mai ales plecă repede pentru că i se făcuse și lui se-

fe. Dădu și calului apă, din cîntură. Era cînt de sete, Alexandru. Apoi spălă bine palaria și o umplu cu apă. Bău el înții apă din ea, să vadă de e bună. Era rece și curată. Avea palaria nouă, nu curgea apa prin ea. De-pînă la fîntînă ? îl întrebă Filimona.
— Pe urmă umplu iar palaria cu apă și i-o aduse Filimonei. Ținu palaria de margini; cu amîndouă mîinile. Ea se aplecă și bău apă din palarie. Gică îi văzu părul. Era plin de boabe de grâu, cum stătuse culcată. Începu să-i numere boabele de grâu din păr.
— Dă-mi mie palaria, zise ea și-i luă palaria din mînă. Și apa care mai rămăsese și-o turnă pe ceață și pe picet.

— Ce rece e !
— Îți trecu setea.
— Imi trecu, răspunde ea și se aplecă și umplu palaria cu grâu. Și fugi cu ea pînă lingă Alexandru. Îi puse palaria sub bot. Și calul începu să mănînce boabe, încet. Apoi îl bătu cu palma pe Alexandru peste gît.
— Îl înveți prost, îi zise Gică.
— Taci din gură, vorbi ea și aruncă în el cu boabele ce mai rămăseseră în palarie.
Și puse palaria pe grîu și dădu cu piciorul în ea, ca într-o mîngie. Palaria zbură și ea mai dădu odată cu piciorul în ea și rise. Gică fugi după palarie. O luă în mînă și fugi după Filimona, să dea cu palaria în ea.
Fata se oprî, se aplecă și începu să arunce în el cu boabe de grâu. El se apără cu mîinile, înaintînd. Dar grîul îl lovea ca o ploaie. Îl simțea pe față, pe gît, gîdilindu-l. Încălze ochii, apropiindu-se de ea. Filimona cu amîndouă mîinile arunca cu grâu în el și rida.
— Hai să te iert, renunță el și se oprî.
Dar ea tot dădu în el cu boabe de grâu. Gică ridică mîinile și spuse:
— Uite, mă prețu, a-azi ?
Ea n-avea, sau poate nu crezu. Apoi îl crezu.
— Mă duc, zise el și se îndreptă spre cal. Dar nu putu de loc să-și amintescă cum de așterise el aici și ce căuta el de venise la cîmp. Uita-se de viștea. Se gîndi și își aminti.
— Aoleu, zise, o să-mi dea o bătaie fratei-meu...
— Dece-o să te bată ? întrebă Filimona, venind lingă el. De ce ?
El văzu că-avea pe gît niște boabe de grâu. Și pe piept. Pe unde își turnase apa din palarie se lipiseră mai multe boabe. Ar fi vrut să le dea jos, cu palma, de pe ea. Dar îl fu frică și rușine.
— O să mă bată pentru că au ei de ce să mă bată. Nu mă bat degeaba.
— Atunci du-te să te bată, spuse ea.
— Mă duc, zise el și întinse două degete și luă de pe umărul ei un bob de grâu.
— Ce găsiși acolo ?
— Un bob de grâu, zise el.
— Credeam că vreo țigancă.
— Nu, uite, e un bob, zise el și încălece.

Și plecă. Băgă bobul de grâu în gură. Avea miezul dulce, de laptele pămîntului.
★
— Cînd am băgat eu de seamă că există fata asta pe lume, Mădălina, era într-o joi. Eram în curtea gospodăriei și așteptam pe Popa Dumitru să vină din sat și să plecam la oraș, la piață, pentru a doua zi, cu nucii. Eu trebuia să stau în lada camionului, pînă la Severin, pe nucii, să le păzesc. Erau legate în saci. Și sacii pe margini. Dar la mijlocul lăzii fiindcă nu mai găsiseră sacii, că erau plecați cu camionu' celălalt, cu grîu, la Pristol, puseseră patru cergi, cusute între ele, unele peste altele, și în cergi descărcaseră nucile care nu încăpuseră în saci. Eu stăteam pe nucii, culcat, și-l așteptam pe Popa Dumitru. Bătea peste mine, de sus, o lună nouă, aprinsă la față. Eu mîncam nucii. Le spărgeam în mîini și le mîncam miezul, încet, și mai gustam dintr-o damigeană cu vin ce-o luasem cu mine, să nu mă prindă setea pe drum. Era un vin dulce ca mierea. Popa Dumitru zisese să iau vin, c-alfel eu să-mi umplu beregata de praful drumului și-o să răgușesc. Îl plăcea și lui vinul, așa că am luat trei kilé. Și cum stăteam așa, auzii că bate cineva cu pumnul în marginea camionului, în scînduri. „Ce-i mă, îl întrebai, ce vrei ? ” „Tu ești, Gică ? ” auzii un glas de jos, de pe pămînt. „Eu sint, dar ce vrei ? ” „Vreau să m-ajuti să mă urc

și eu aci,” rîse glasul acela. „Dar de ce să te urci ? ” „Așa, c-am și eu o treabă la oraș.” „Bine, zice eu,” și mă apropi de marginea camionului. Stăteam cu burta pe sacii și o priveam cum botea ea cu pumnul în blana camionului, ca într-o ușă. Că Mădălina era, ea voia să mreargă la Severin. Ea nu se uita în sus, credea că n-o priveșc, și bătea mai departe cu pumnul în scînduri. „Dar ce cauți tu Mădălina, la oraș ? ” „Ea mă văzu atunci. Se uita de jos la mine, cam speriată. Mi se părea nu știu cum, mai ales că-avea pe ea o haină de-a lui talcă-său. „Vorbii cu tovarășii președinte”, zise ea. „Șce vorbiți, Mădălina ? ” Îl rugai să mă lase să merg pînă la oraș că tot se duce camionul, să cumpăr ceva”.

„Ce cumperi ? ” „Nu-ți spun”. „Dacă nu-mi spui, suie-te singură în camion.” „Nu pot să mă sui, că mi-e frică. Am mai alunecat odată de pe roată și mi-am scîlțit un picior.” „Tot e bine că nu ți-ai scîlțit gîtul. Dar poate ți-e cîntul acuma.” „Mă duc să-mi cumpăr o bluză de nailon, zău”. Nu putea să mă mintă. Atunci ieșiseră în lume buzele de nailon. Ca sărit jos din camion și-am ajutat-o să se suie. M-am pus capră lingă roata camionului și i-am zis: „Hai, suie-te”. „Ba, așa nu mă sui”, a zis ea. „Nu pot să stăteam capră și mă uitam la ea cum rîde, stringîndu-și haina lui talcă-său pe ea. Mi se părea mică de tot în haina aia. Ținea și o papornîi în mînă, grea. I-am luat papornîia și am aruncat-o în camion. Pe urmă am

prîns-o de mînă și am ajutat-o să se urce pe roată, și am lăsat-o pe roată; nici nu putea să se urce mai sus și parcă îi era frică să sară jos, pe pămînt. „Hai, urcă-te singură”. „Nu pot, că mi-e frică”, a zis ea. Atunci n-am dat eu jos, pe pămînt. „Ce faci ? ” n-a întrebat ea. „Vreau să te urci pe umerii mei, de pe roată, să ajungi mai repede sus”. „Ba”, a strigat ea, și și-a strîns fusta între picioare. „Hai, că nu mă uit în sus, i-am zis eu”. „Lasă, că știu eu ce te uiti”. „Nu mă uit, că e seara, și tot nu se vede nimic”, am vrut eu să zic, să par mai mic, dar n-am avut curaj. „Pe cuvîntu' meu că închid ochii”, i-am zis și-am închis ochii și-am rămas lingă roată, așteptînd. Ea n-a

crezut. Și s-a aplecat să vadă de am eu ochii închiși sau nu-i am. I-am simțit răsularea lingă urechea mea stingă, și de-aici am înțeles că mă privea de aproape. Stringeam din pleoape; parcă imi luase foc urechea. I-am simțit pasul pe umărul meu. Așa s-a urcat în camion Mădălina. Eu m-am prins cu mina de ureche și-am început să mă trag de ea. Mi se părea că se și roșise, așa o simțeam de caldă. Popa Dumitru a venit și-a dat drumul la motor. A gustat înțel din vin și pe urmă a claxonat, de trei ori, cum face el întotdeauna cînd pleacă în cursă, și i-a dat bice spre Severin. Eu am rămas cu Mădălina sus, pe nucii. I-am dat și ei să guste din vin și cum nu știa să bea din damigeană și cum mai ne scutura și ca-

mionul, a umplut cu vin haina lui talcă-său, pe piepti. Eu am scuturat haina cu mina și ea mi-a dat peste mină, cu mina ei. Nu știu cine m-a pus să scutur vinul. Simțisem sub haină cum bătea inima în ea, ori simțisem altceva, nu știu. Parcă-avea două gutui pitulate sub haină, ca două înimi. În momentul ăla, Vică, am auzit și nucile cum se mișcau în sacii. Cum parcă rîdeau. Am băut din vin, mi se făcuse sete, aveam gura arsă. Foseau nucile, sub mine, în cergă. Și-acum Mădălina e măritată, Vică. Cînd venii astă-seară la tovarășul învîjător, pe la poarta lui Temistocle auzii: pst! pst! Mă uitai în jur, nimeni. Se înegurase. „Pst! Gică”, auzii iar. Și printre parii gardului o văzui pe Mădălina. Imi făcea semn cu degetul să mă apropiu de ea. Mă dusei lingă gard. Mă întinsem cu ea astăzi în cîmp și nu-mi spusese nimic. „Ce-i ? ” o întrebai eu. „Hai înăuntru, Gică, că nu e nîma, ai bătrîni sint plecați la Pristol și Temistocle e pe vale, nu vine noaptea asta acasă, are de lucru. Hai c-am să-ți spun ceva”. Și intrai. Ea mă luă de mînă și mă duse spre fundul grădini, unde e șopronul de fin. O stringeam și eu de mînă și uitasem că astăzi își bătușe joc de mine. Că-mi probase în piciora niște ciorapi pe care-i făcea pentru Temistocle. Mi-am zis că îi probase înadîns, să nu observe Filimona că ar mai avea ceva cu mine. Era și Filimona în cîmp, se prăjea la soare.

În șopru, Mădălina mă luă de umeri și imi mușcă buzele. „Hai, spune-mi, o îndemnai eu. „Ce să-ți spun, tu nu vezi ? ” mă mușcă ea de gît ca o cățea. Mă topisem ca cerea. „Ce să vadă, Mădălina ? ” o întrebai. Ea se lăsă în fin cu mine în brațe. „Hai să fugim”, îi spusei eu. „Vino la mine, nu mai sta cu Temistocle, nu-i de tine”. „Nu vorbi prostii, Gică, de ce să fugim amîndoi, ce, așa n-o să fie bine ? Poarta mea o să fie tot deschisă, că Temistocle tot umblă”. Și iar mă mușcă Mădălina, de umărul stîng. Dar în mine crescu o

Fragment de roman

Mădălina

de DUMITRU RADU POPESCU

MAJTENYI ERIK CIOPLITOR DE PIATRĂ

Se-avîntă ciocanul și cade cu pocnet metalic și dur. Sar ochii de piatră: le vezi grămădite-mprejur.

Ojelul, în roca de cremene sferică, mușcă și țiuie voierul pietrelor ca răpăditul de pușcă.

Valea-l îngînă, purtîndu-l pe munți și pripoare și lungul mesaj telegrafic devine îndemn și chemare.

În aer e-o pulbere fină. Scînteile scopăre repede, în timp ce-ndîrjirea pietrarului în cuburi cioplește șoselele netede.

Un pînten de munte rotund din zori îl privește și nu-l înțelege. Nu-l înțelege. Dar coastele lui de bazalt de-un fir se pătrund.

In romînește de Ioanichie OLTEANU

CIMENT

Reportaj de TITA CHIPER

Chiar toamna, colindat de vînturi, nins de frunza uscată, peisajul litoralului rămîne strălucitor de culoare, prelungînd, pe malul unei mări înveștite și reci, un anotimp al lui, continuu. Solide, confortabile, căldurile fărîmău dar totuși o impresie de diafan: poate unde marea intră în tablou, deschizînd, la capătul fiecărei străzi, perspectiva nesfîrșitului; și, în acest cadru, percepi marfa ca pe un vînt care acriște priveștiștea, dîndu-i spațiu largi ca pentru zbor. În aceste zile, cînd lumina scade, pîlînd culorile, pe litoral, prin Constanța, prin toată Dobrogea, circula mașinile încărcate cu ciment pentru construcții. Coloanele de basculante par niște masive transporturi de sevă, beșugul cimentului garantînd deslășurarea anotimpului continuu al frumuseții pe arii tot mai întinse. Se construiește intens pe litoral, în Constanța, în toată Dobrogea.

Fabrica de ciment din Medgidia ridică înalte coșuri peste orașelul din stepă. Steagul de fabrică fruntaș și înțrecere, pe care-l văd la comitetul de întreprindere, a căpătat, într-un fel, o degajare a lucrurilor ce stau de multă vreme în același loc, familiar. Oamenii care vin la comitet, nici nu-l mai arată, cu intenție, oaspeților: unorii, privirile lor alunecă dulce pe mătasea faldurilor dar simți că nu se gîndesc în fiecare moment la steag, de vreme ce au intrat de mult în ritmul ce asigură perma-

nența acestor distincții. Proaspete, păstrînd încă rigiditatea hirtiei noi, sint diplomele cîștigate pentru activitatea culturală. „Le-ai văzui ? ” se întereazăz oricine. Și fiecare adaugă cu stăruința cu care se repetă noțiunile, fără să-i treacă prin minte că e al douăzeciilea care-ți spune același lucru în aceeași zi: „Premiile noastre la faza regională: locul I pentru brigada artistică de agitație, locul II pentru cor, locul III pentru soliști de muzică ușoară, locul III pentru soliști de muzică populară. Și echipa de dansuri a fabricii s-a clasat pe locul II, a participat la concurs prin casa de cultură Medgidia”. Acest clasament precis, cunoscut de toată lumea din fabrică este expus într-o formulare aproape didactică, nefrăcșă pentru o conversație. După numeroase ascensuri înțîniri cu cîștigiților premiiilor culturale și cu multimea lor de admiratori din fabrică, blînda Medgidie, altmînteri tăcută, patinată de timp, își schimbă fața pentru oaspeți. Aerul orașului și se pare tăiat de cîntecul ca de zboruri de rîndnică; urmăriștii, inflexiunile vocilor căutînd „armonizarea”, așa cum o caută instructorul de cor, prof. Nicolae Stanciu: o fată care duce probe la laborator, grațioasă sub soarele toamnei, își atrage lung privirile: să fie una din cele 35 de artiste amatoare ? (La laborator lucrează 36 de femei). Cucerit de avîntul artistic, treptat, praful stepii, repezit pe obraji, în păr, pe haine de vîntul rece, te înspăimîntă ca un pericol: un formidabil: „hai, Cimentul!” strigat pe stadion de voci bărbătești, profunde, armonizate în aceeași pasune sportivă — te face să te gîndești cu îngrijorare, la proxima repetiție a corului. Dar curînd, își revine liniștea încrezătoare. La fabrica de ciment Medgidia, activitatea cultural-sportivă nu se desfășoară ferită de greutăți, ca sub un clopot de sticlă, ci își trage puterea tocmai din această curajoasă confruntare cu focal venic al cuploarelor, cu praful stepii și al cimentului, cu zgomotul clocoțitor al morilor. Intrată în biografiile oamenilor, componentă cotidiană, activitatea culturală îi explică deplin, aproape ca o trăsătură de caracter. „Din 1955, sint în formația de dansuri — spune comunistul Constantin Cor-

La cazarma Lefort

de KONSTANTIN PAUSTOVSKI

Guvernul se transferase de la Petrograd la Moscova. Puțin după aceea, redacția „Puterea poporului” m-a trimis la cazarma Lefort, într-una din suburbiile Moscovei, unde Lenin trebuia să ia cuvântul în fața soldaților demobilizați.

Era o seară ploioasă. Imensa sală a cazarmii era încălcată în fumul de mahoră. Picăturile de apă băteau toba pe tabla prăfuită a acoperișului. Domnea o duioare acută de mantale ude și de fenol. Soldații cu puștile și cu molierele murdare, cu bocancii umilați de umezeală se așezaseră direct pe pardoseală.

Cei mai mulți erau soldați de pe front, în convalescență la Moscova, după pacea de la Brest-Litovsk (semnată la 3 martie 1918 n.t.). Erau nemulțumiți de toate. Nu credeau în nimic și în nimeni. Ba cereau zgomoșos să fie lăsați la vatră, ba refuzau în mod categoric să părăsească Moscova și strigau că sînt înșelați, că sub pretextul de a fi trimiși acasă urmau să-i mîne din nou împotriva nemților. Intriganți și dezertori semănau îndoielă în rîndurile lor.

Pe timpul acela, la Moscova, circula cu insistență zvonul că s-ar putea dintr-o clipă în alta ca soldații să se răscoală.

Am pătruns cu greu în cazarma și m-am oprit la intrarea sălii. Soldații priveau fix și fără bunăvoință pe civilul necunoscut care eram eu.

Cerui să liu lăsat mai aproape de tribuna de scînduri. Nimeni însă nu se urî. Era primăvara și încă. Cînd unul, cînd altul — jaindu-se parcă — soldații maceverau cocoșul armei.

— Deodată soldații se agită zgomoșos și încep să se ridice în picioare. Am auzit, fără să pot distinge ceva în penumbra înțepoasă de valurile de lum, o voce puțin grăseată, extraordinar de calmă și pătrunzătoare care rostea:

— Dați-mi voie să trec, tovarăși.

Cei din spate îi împinseră pe cei din față ca să-și facă loc și să vadă mai bine. Călății îi amenințau cu armele. Schimbul de grosolani amenința să se transforme într-un schimb de lozuri.

— Tovarăși! spuse Lenin.

Zgomotul încetă dintr-odată. Nu se mai auzi decât șuieratul răgușit al aerului care ieșea din pieptul ascultătorilor atenți.

Lenin începu să vorbească. Auzeam prost, îngheșat ca vai de lume în mulțime. Un pat de armă mă împingea între coaste. Mîna grea a soldatului aflat în spatele meu mi-a apasă umărul și din cînd în cînd o simțeam strîngîndu-mi convulsiv.

Mururile lipite de buze încetară să mai ardă. Femeii lor urca drept spre tavan în dangă albăstră. Nimeni nu-și mai trăgea țigara, nimeni.

De afară se auzea, clar și puternic, zgomoșul ploii, dar printre răsărite începuse să disting puțin câte puțin cuvintele simple și liniștite. Lenin nu se cerea să lăcească. El le explica pur și simplu acestor oameni înțărcați, cu sufletul simplu, ceea ce constituia motivul misticizării lor obscure: poate că li se mai spusese același lucru, dar fără încredința lui cu cuvintele de care era nevoie.

Vocea fără grabă, despre semnificația păcii de la Brest-Litovsk, despre alianța muncitorilor cu țărani și despre pîine. El spunea că nu e nevoie să organizeze toată ziua mitinguri și să lăcească la Moscova, tot așteptînd nu știu ce, dar că trebuie cit mai degrabă să înceapă a-și lucra pămîntul, să aibă încredere în guvern și în partid.

Din toate acestea prindeam doar fragmente. Dar ghiceam despre ce vorbește Lenin după respirația mulțimii, după mișcarea chipurilor date pe ceață, după buzele întredeschise ale soldaților și după oftaturile lor prelungite — deloc bărbatești, ci mai degrabă semănînd cu cele ale femeilor.

Mîna cea grea se lăsa acum liniștit pe umărul meu. În greutatea ei simțeam un fel de mișcare prietenească. Cu această mîna soldatul după ce se va fi întors în satul sau își va mîngia băieții pe cap. Tot așa va ofta: înșelînt, iată, am căpatat pămînt. Acum nu vor mai trebui decît să are, să strîngă recolta și să-i crească pe puștii așa pînă ce-și vor putea lua zborul în viața nouă cu propriile lor aripi.

Mă întorsei spre soldat și-i privii. Era un om cu față palidă, stoarsă de singe, acoperită cu fire de barbă blondă. Îmi surise puțin incurcat și spuse:

— Președintele!

— Ce fel de președinte? l-am întrebat fără a înțelege.

— El, președintele comisariatului poporului. El promite pace și pămînt. L-ai auzit?

— Da, l-am auzit.

— Ei, asta da, pămînt... Mă furnică muștele... Și n-am nici un fel de vești de la familie...

Deodată, mulțimea se napusti înainte și ne despărți. Mantalele și chipurile zburau în aer. Un „ura” frenetic izbucni lînga tribuna, rasună în întreaga sală, pînă în stradă. Și l-am văzut pe Lenin plecînd grăbit, înconjurat de soldați. În timp ce-și acoperea urechea cu o mîină, ca să nu-l asurzescă acest „ura”, el ridea și spunea ceva unui soldat slabănog căruia îi cădea mereu chipul peste ochi.

Zadarnic mi-am căutat vecinul. Am ieșit. În colțul străzii mai izbucni încă un „ura”. Era Lenin care pleca cu automobilul. M-am înapoiat în oraș pe străzile lungi și întinse. Ploaia încetase. Luna umeză se arăta printre nori.

Mă gîndeam la Lenin, la formidabila mișcare de masă în fruntea căruia se afla acest om de o uluitoare simplitate, acest om care abia străbătuse mulțimea tumultuoasă și entuziastă a soldaților.

reduce la „atmosfera psihică”, termenul favorit al scriitorilor cu această tendință și al criticilor care-i susțin. Trebuie remarcat în paranteză că „noul roman” se bucură în Franța de sprijinul insistent al cîtorva critici notorii — Gaetan Picon, Maurice Blanchot, Claude Mauriac. Romanul lui Butor e însoțit de un studiu al lui Michel Leiris: „Realismul mitologic al lui Michel Butor”, studiu pătrunzător dar apologetic. „Editions de Minuit”, care publică în aceeași colecție mai multe „romane experimentale” a scos în lume drepturile de autoritate pentru cititor și le-a adăugat cele o călăuză critică, cite un studiu care să ușureze descifrarea.

„Modificarea” pare mult mai accesibilă datorită acestei coerențe, observației și puterii de a crea atmosferă. Personajul care sollochează e un parizian căsătorit, cu copii mari, obosit de un menaj care a degenerat în rutină. Nutrește pasiune pentru Roma. Profesia îi permite s-o revadă periodic — e directorul succursalei din Paris a unei fabrici italiene de mașini de scris. Obosit de soție și de profesia e scrie plătind o socotește dedesubtul aspirațiilor lui, a devenit disponibil pentru o aventură. Legătura cu Cecile, înfîntă la Roma, e pe cale să însemne o schimbare totală în existența lui Leopold. Pleacă la Roma pentru a aduce pe Cecile la Paris, unde i-a găsit o slujbă. E iminentă despărțirea de familie — o nouă existență pe care o preîntîmpină cu aprehensiune.

Toate acestea le aflăm indirect și fragmentat: din soliloquiul personajului, sollochiul la persoana a doua. Cărta notează meditațiile lui în timpul zilei de călătorie de la Paris la Roma. Fostul roman începe cu suirea lui Leopold în trenul de Roma și se închide cu coborîrea lui la Stazione Termini. În cadrul limitat al unui zagon de cale ferată și a douăzeci de ore de călătorie, meditațiile personajului mută decorația la Paris sau la Roma, se re-lancează la scene petrecute în ambele orașe cu Cecile sau cu Henriette, imaginează momente viitoare. Explicațiile, schimbările, reînnoirile sau anticipările alternează cu deslășurarea călătoriei descrise minuțios: vecinii de compartiment care se perindă, coexistența cu oameni necunoscuți despre care se fac doar presupuneri și pentru care se înlocuiesc nume, somnul interupt... Un film al impresiilor fugitive, cu un accent frecvent în proza contemporană pe omeniește, pe obscure senzații organice.

La capătul călătoriei s-a produs modificarea psihologică, cu consecințele ei practice. Leopold și-a dat seama că

ceea ce considera drept pasiune hotărîtoare e mai mult un reflex al dragostei lui pentru Roma, cu care se confundă pentru el Cecile. Renunță la ruptura proiectată. N-o va căuta de astă dată pe Cecile. Se va întoarce și va păstra lucrurile în aceeași stare. Va încerca să cheltuiască tensiunea care s-a adunat — speranțele și așteptările schimbării — scriind o carte în care să-și canalizeze frămîntările, o carte despre această experiență. În recăderea personajului în inerție, Leiris vede cu dreptate un subtext ironic.

E vorba, deci, de un conflict destul de precis localizat psihologic și social, de un personaj care — deși construit doar prin monolog interior — e nelconturat, obiectivizat. Procedul e epic, soliloquiul nu e nou, dar nici nu dă impresia de artificios. Cit despre con-

Cele două femei, cea din Paris, catolică și îngrădit burgheză, cea din Roma, (o ființă net ostilă către papiri, refuză să viziteze Vaticanul), reprezintă două culturi opuse — catolică și veche romană, păgînă.

Michel Leiris, atent mai ales la latura simbolică, observă un mare număr de relații de acest fel și de leit-motive — leit-motivul întrebării sau al lecturii (Leopold manipulează mereu o carte pe care a cumpărat-o pe peronul din Paris și n-o deschide pînă la urmă; ceilalți călători din tren sînt absorbiți în ghiduri, în melode de învățat italiană). Nu toate corelațiile propuse de Leiris mi se par convingătoare. Foarte subredă e legătura dintre inițialele S.N.C.F. (Société nationale des chemins de fer) ce se regăsește mereu în tren și anticul S.P.Q.R. (Senatus populusque romanus). Dar precenaua

spre construcția simbolică poate fi aflat în „Ulise” al lui Joyce. Există acolo în afară de ambițioasă și adesea foarte pătrunzătoare explorare a sîrurilor de conștiință și a complicații arhitecturii simbolice, cu cheia oferită chiar de titlu. În peregrinările lor prin Dublînul romanului de germelele Dadaism, Bloom și celelalte personaje fecundă itinerariul eroilor homerici. Procedul nu e totdeauna parodic.

În „Modificarea”, pe lîngă simbolică, alt procedul mai contribuie la abstractizarea și deci, în bună măsură, la sterilizarea romanului de germelele vieții. E scrierea la persoana a doua. Tehnica este insolită. Proza stie să plaseze narajaunea făcută la persoana întâia și a treia în unghiuri foarte felurite. Povestirea autobiografică, personajul marior, care nu ia direct parte la acțiune, ci se mulțumește să rela-

ționează sau pentru un examen de conștiință, pare deci a semnifica — oricare ar fi motivele de ordin compozițional ce au dus la această alegere — un mod de a orienta spre noi (spre acel soi anonim cu sens de toți) întrebarea pe care o anuntă: „Un imens eanun... E maniera problemelor sau a temelor de compoziție din manuale care nu stabilesc relații reale, ci doar posibile. Povestirea la persoana a doua, care ar părea la prima vedere că e stilistic mai directă, mai colorată afectiv, se impersonalizează. Realul artistic se transformă în posibil. De aceea nu vom mai fi de acord cu insistențele lui Michel Leiris asupra autenticității pe care ar avea-o această ficțiune autobiografică pentru autor. Nu mai avem de-a face cu ficțiunea verosimilă, în sens aristotelic, cu plămădirea care nu e viață, nu cuprinde fapte petrecute, ci doar posibile, dar în care crezi, pentru că reflectă esența vieții și îi reproduce concretele. Ficțiunea verosimilă a artei realiste devine aici echivalentul a ceea ce omul de știință numește ipoteză de lucru. „Realismul mitologic” al lui Butor — denumit astfel de Leiris pentru că, prin intervenția simbolurilor, situațiile lînd spre noi, este cebralizate înrudite cu cea din plastia abstractă.

Să menționăm că în „Trepte” apărut după trei ani, latura realistă a acestui termen ambiguu s-a anemiat pînă la dispariție. Aici nu mai avem epică propriu zisă, ei doar avem epice de notații disparate în jurul unei teme abstracte: surprinderea simultaneității și a individualității unei zile. Un tânăr profesor încearcă cu ajutorul nepotului său, care-i este și elev, să reconstituie fiziologia și toate implicațiile unei ore de curs, tot ceea ce privește pe fiecare dintre indivizii adunați în clasă. Se înceacă în această călătorie în înființatului. Scriitorul a parcurs astfel un drum destul de lung în direcția abstractizării și a speculației în spațiu închis. Personajul său dă impresia că încearcă să golească oceanul cu cășul palmeilor. Alexandrinismul psihologic sau speculativ nu e preferabil celui formal, meșteșugirii și complicității la înființat a expresiei.

Capacitatea romancierului Butor de a crea și mișca oamenii, îngăduie, toluși speranța că drumul lui nu se va înfunda mai departe pe treptele abstractizării, că va realiza unitatea cu atitudinea lui Butor, omul de opinie, față de problemele timpului nostru.

Silvian IOSIFESCU

ROMANUL EXPERIMENTAL

— ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ —

(Urmare din pagina 1)

trastul dintre cadrul sau timpul restrîns — trenul, călătoria — și defilarea meditativă a locurilor și momentelor — cred că e exagerat să vorbim, cum face Leiris, de o aparență clasicizantă. Procedul narajaunii sau soliloquiului interupt de faptele prezentului se reînființează la Joseph Conrad (Lord Jim) ori la Schnitzler fără să simțim nevoia de a aminti clasicismul. E de notat siguranța cu care Butor realizează această mobilitate epică, specifică pentru proza timpului nostru.

Contactul cu realitatea se anemiază, totuși, sub mai multe aspecte. Prin ele, Butor aparține „noului roman” și unei tendințe mai largi, cerebrale din proza epocii.

Există în „Modificarea” un sistem complicat de simboluri care are în centrul său două principale, evidente,

de a crea simboluri e evidentă și dominează un întreg capitol — vizul călătorului.

Insuși Butor a subliniat această preocupare într-o declarație citată de o notă a lui Leiris. În elaborarea romanului său precedent „Folosirea timpului” utilizează grafice: „Pentru a împiedica” n-am izbutit să fac o schemă grafică. Am adoptat un sistem de litere, un fel de alfabeta”.

Faptele își pierd astfel consistența. S-ar putea vorbi de oglinzi paralele pentru că faptele se răsfrîng la înființat. Dar în oglinzile paralele obiectul multiplicat e văzut mereu ca obiect — nu e deformat. Într-o asemenea tehnică a simbolizării concretul se răsfrînge abstract, realitatea se cerebralizează. Modelul ceva mai vechi al înclinării

teze („Doctorul Faustus”), romanul epistolar sînt câteva din principalele narațiuni pe care le poate adopta narajaunea la persoana întâia. Epica susținută la persoana a doua e foarte rară. E rară chiar folosirea ei fragmentară, cu intenții de contrast.

Narajaunea lui Butor se dezvoltă de la prima pagină la ultima pagină la persoana a doua a pluralului care, potrivit specificului limbii franceze, poate fi și singular de politețe. Într-o frază cam lungă, ce pare influențată de preferința prozatorului însuși pentru astfel de perioade stilistice, pline de sinuozități și incidente, Leiris se zărește destul de clar rostul procedurii: „Utilizarea celei de-a doua persoane a pluralului în ansamblul unei povestiri care, privită sub acest unghi, se înființează ca un imens curent de dizertație sau ca o schemă amănunțită pentru o me-

HALID AL-JADER

Portret de fată

Versuri de RAYMOND QUENEAU*)

- Surdă este noaptea, ceața, umbra goală, Surd este copacul, piatra și cărarea. Surd este ciclonul de pe nicovola, Bufnița e surdă, surdă este marea.
- Orbe, piatra, noaptea cu cernit veșmint, Carbe floarea, spicul, firul nalt de iarbă, Cîrșia e oarbă, oarbă pe pămînt, Simburele crește orb în pruna oarbă.
- Mute e noaptea, ceață, lacrimi, sărăcie, Mute e cîntec, iarbă, floare și cîmpie, Mute e lumina goală pe cîmpie, Amușite, țipăt, loc, pădure, vie.
- E schiloadă, stînsă, bolnavă natura, Sînt schiloadă, fiare, riuri, piscuri, stînci, E schiloadă pînă și caricatura Și nîntul care s-a tirat pe brînci.
- Dar cine vede? cine aude? cine vorbește?
- George V urca pe tron: pe străzi, prin dugheni fu un eveniment; totă s-a dus la-ncoronare. Veni de la Londra cu călăreți indieni (de plumb) și o havană cit brațul de mare.
- Citeva calamități — nu trecuse un semestru — înfiarăz aproape întregul oraș; se fură Gioconda, un tablou de maestru, Titanicul atinge un iceberg uriaș.
- Imagini arătau miliardari renumiți înecîndu-se în Atlantic cu demnitare. Apoi, cu revolvere, sinistrii bandiți conducînd prin Paris automobile furate.

Așa, pe nesimțite, prinzi gust pentru dezastre și grasele manșete-ale crimei din jurnale. În pacostele crunte ce scrie sînt în astre chiar de lovesc în alții, le guști ca pe-ole toale.

Cătam un sens în răul de neînălțurat căci îmi iubeam durerea, minusculă castrare. În lovitura soartei, de-o fabulă am dat. Ca minusul e plusul: inversie-alinătoare.

Fata estropiată devine salimbancă Roma stîma curatele trîluri eunuce. — Tata își acose gologanii lui de la Bancă pentru că Prinkip ucisesse pe arhiduce.

Armatele porniră în marea impostură, Familia conduse un văr la trenul plin, La-nțocare luarmă din gară o trîsură și-n birja -nînuceată strigam: „La Berlin!”

Soldatul belg drept armă avea doar o tartînă din nou englezi-n porturi normande-au debarcat, Către Berlin ministrii plecaseseră-n Berlină Soarele în eclipsă trecu neobservat.

Pifanul ni se-nțoarse cu rana și bravura. Cite-un jandarm în piață dădea jos tricolorul (aluzie delicată privind deconfortura) Familia fugi la Trouville cu vaporul.

Un geolog mi-aduse în dar un amonit. Treceau refugiații vehiculați în tren. Înainta Prusaci cum nu s-a pomenit Și-am fost în siguranță, fugind, abia la Rennes.

Minunea așteptată veni să scape Franța, cu toate că pîrîlții se închinau cam rar. Drepti care locuî la lumea-și răcăpăta speranța, și într-un gînd, cu toții, luarmă trenul iar.

In romînește de TAȘCU GEORGHIU

*) Fragmente din romanul în versuri „Stejar și cîine”.

COMITETUL DE REDACȚIE

Teodor Balș; Ov. S. Crahmăliceanu (redactor șef adjunct); S. Damian; Ștefan Gheorghiu (redactor șef adjunct); Eugen Simion; Al. I. Ștefănescu; Tiberiu Ujan (redactor șef); Haralamb Zîncă (secretar general de redacție).

ROMÂNIA DE AZI VAZUTĂ DE Jerzy Putrament Vadim Kojevnikov Sandu Darie

Țara noastră a avut în ultimul timp ca oaspeți scriitori și oameni de cultură din diferite părți ale lumii. Ei au vizitat numeroase orașe, întreprinderi și instituții, au luat contact cu oameni de artă și literă, au legat prietenii noi și mai ales au admirat succesele muncii creatoare a poporului român.

Înainte de plecarea lor din țară am solicitat de prietenii noștri să ne împărtășească, pentru cititorii „Gazetei literare” câteva din impresiile lor despre România de astăzi și oamenii ei.

JERZY PUTRAMENT, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R. P. Polonă

Primul contact cu România și cu literatura română l-am avut prin intermediul lui Mihai Beniuc, prieten vechi, cu care m-am întâlnit de cîteva ori la diverse conferințe, reuniuni și congrese scriitoricești internaționale. Ne-am odată la Roma, la Milano, la Varșovia și ultima oară la Leningrad. L-am cunoscut și pe marele dos. prozator Mihail Sadoveanu, la un congres al partizanilor păcii la Varșovia. Deși n-am schimbat niciun cuvînt cu

el, m-a impresionat puternic să personalitate. Acum am așut prilejul să mi se sporească prietenia din rîndul scriitorilor romîni, cunoscind printr-alții pe Demostene Botez, pe V. Em. Galan și Horia Lovinescu.

Am vizitat România centrală vreme de zece zile. Am fost împrățiat și fermecat de frumusețea țării, de peisajele magnifice, de gîndirea vie a oamenilor, de bogăția de neconcepțut a pămîntului românesc. Am trecut cu patru ani în urmă — cu prilejul unei croaziere cu „Transilvania” — prin București și Constanța. Azi am găsit altă imagine și mai frumoasă. Fenomenul care m-a izbit și impresionat a fost acela că în toate orașele pe care le-am vizitat — Constanța, Galați, Ploiești, Bacău, Piatra Neamț, Buzău, Onești, Tg. Mureș, Toplița, Cluj, Sibiu, Rîmniceul Vilcea, Pitești — peste tot am întâlnit construcții noi, orașe și cartiere noi. Volumul construcțiilor este uimitor, dovadă o impresionantă lîngă economică.

Nu pot descrie romînește. Ca scriitor am însă deprinderea de a citi pe chipurile oamenilor înființate reacțiile față de fenomenele vieții. Și fără intermediul limbii m-am conștient de un lucru:

conștient de un lucru: călătoria în țara noastră este o viață adevărată, o viață de lîngă străbuni și n-are nicio șansă să se construiască. Dar construcțiile de aici, destinate nu unui grup restrîns ci unui număr mereu în creștere de oameni, dincolo de utilitatea lor imediată, reprezintă adevărate monumente ale epocii noastre, ele sînt o

mărturie a umanismului orînduirii socialiste care a triumfat și în țara dumeanoastră, a concepției socialiste despre om în deobște, despre ceea ce se cuvine omului. Această concepție se reflectă și în estetica exterioră a blocurilor. Uneori forma părilor superioare ale clădirilor, creează impresia unor aripi aovinate. Felul cum sînt folosite stîlca, betonul, respiră lumina și optimismul.

SANDU DARIE, pictor cuban

Sanduu Darie, este de origine romînă, stabilit în Cuba de un sfert de veac. Fericit că revede megaluriele natale după atîta vreme, Sanduu Darie a folosit fiecare zi pentru a culege impresii, a face fotografii, a reînființa prieteni vechi sau a lega amicitii noi.

— Mă găsesc într-o altă țară. Pentru mine este aceasta mai evident decît pentru dos, deoarece confrunt două imagini aflate la o distanță de 25 de ani. Am plecat din România copilărită și sînt întîmpinat de România socialistă, ie, proaspătă, cu o economie înfloritoare. Este o schimbare radicală și impresionantă. Am admirat colo-

nele zvelte ale noilor fabrici și mărturie care a triumfat și în țara dumeanoastră, a concepției socialiste despre om în deobște, despre ceea ce se cuvine omului. Această concepție se reflectă și în estetica exterioră a blocurilor. Uneori forma părilor superioare ale clădirilor, creează impresia unor aripi aovinate. Felul cum sînt folosite stîlca, betonul, respiră lumina și optimismul.

Am asistat la grandul spectacol al Operei cu „Oedip” al lui Escoc. Am găsit un înalt nivel artistic, incomparabil cu acel al spectacolelor văzute în lînetele pe scena Operei noastre, am admirat punerea în scenă, cîntăreții, execuția partiturii muzicale de către o orchestra foarte bună.

M-a bucurat prilejul de a înființa o serie de scriitori cunoscuți din lecturi — sînt un cititor atent al revistelor și al cărților ce vin la Havana — fie din vîștele pe care le-au lăsat unii dintre ei în Cuba, m-a bucurat mai ales faptul că am avut ocazia să sorb din nou din nescutul izvor al creației populare romînești.